

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Кафедра соціальної роботи та педагогіки вищої школи

ОЛЬШЕВСЬКА АЛІНА ІГОРІВНА

ВОЛОНТЕРСТВО, ЯК НАПРЯМ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗІ
СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ

Спеціальність: 231 «Соціальна робота»

Освітньо-професійна програма «Соціальна педагогіка, соціально-виховна
робота»

Робота на здобуття освітнього рівня «Бакалавр»

Науковий керівник :

МАРТИНЮК ТЕТЯНА АНАТОЛІЇВНА,

доктор педагогічних наук, професор

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ
Протокол № 21
засідання кафедри соціальної роботи
та педагогіки вищої школи
від 16 травня 2024 р.
Завідувач кафедри

_____ проф. Чернета С.Ю.

Луцьк 2024

АНОТАЦІЯ

Тема «Волонтерство, як напрямок соціальної роботи з студентською молоддю» надзвичайно актуальна у сучасному світі, оскільки вона відображає інтерес до розвитку громадянської активності серед молоді, сприяє формуванню соціальних навичок та підвищує громадянську свідомість нового покоління. Ця тема відкриває можливості для дослідження мотивів участі студентів у волонтерській діяльності та розробки практичних рекомендацій щодо активізації їхньої соціальної активності.

У першому розділі досліджуються теоретичні аспекти волонтерства, включаючи його роль у соціальній роботі з молоддю та діяльність студентських волонтерських груп. Аналізуються позитивні аспекти волонтерської діяльності та їхній вплив на розвиток молоді. У другому розділі розглядаються основні мотиви участі молоді в волонтерській діяльності, а також рівень їх обізнаності про волонтерство, досліджуються шляхи стимулювання участі молоді в цій діяльності та пропонуються методи підвищення інтересу до цієї сфери.

Висновки та пропозиції цієї роботи зосереджені на мотивації студентів для волонтерської діяльності, їхній обізнаності та зацікавленості у волонтерських програмах, а також на практичних рекомендаціях щодо збільшення їхньої участі у цій сфері. Було проаналізовано результати дослідження обізнаності та мотивів залучення студентської молоді до волонтерської діяльності і було зроблено висновок, що волонтерство є важливим механізмом включення молоді до соціальної діяльності та розвитку їхніх професійних навичок, а необізнаність може стати перешкодою для їхньої участі у цьому процесі.

Ключові слова: волонтерство, волонтерська діяльність, студентська молодь, мотиви, соціальна активність.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВОЛОНТЕРСТВА	8
1.1. Волонтерство як складова соціальної роботи з молоддю.....	8
1.2. Діяльність студентських волонтерських груп в Україні	12
1.3. Волонтерство як дієвий метод формування соціальних навичок молоді.....	16
РОЗДІЛ II. ПРАКТИКА ЗАЛУЧЕННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ВОЛОНТЕРСТВА	21
2.1. Основні мотиви молоді до участі в волонтерській діяльності.....	21
2.2. Дослідження обізнаності та мотивів залучення студентської молоді до волонтерської діяльності.....	25
2.3. Практичні рекомендації щодо активізації соціальної активності та громадської свідомості студентів у волонтерській діяльності.....	32
ВИСНОВКИ	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	40
ДОДАТКИ	43

ВСТУП

Волонтерство як складова соціальної роботи з молоддю, стає все більш актуальною задачею у сучасному суспільстві. Молодь, яка є найбільш активною та виявлено значущою групою, може через волонтерську діяльність внести вагомий вплив на розвиток спільноти та соціальної сфери. Ця тема є актуальною з кількох причин і першою є те, що волонтерство допомагає молодим людям знайти своє звернення, розкрити свій потенціал та відчутти свою значущість у суспільстві. Друга причина - волонтерство сприяє формуванню цінностей солідарності, толерантності та піклування про інших, розвиваючи в молоді важливі соціальні навички. Третя причина полягає в тому, що волонтерство стимулює саморозвиток та особистісний ріст, допомагаючи молодим людям знайти себе в соціальному просторі.

Постановою Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 р. «Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг» так трактується волонтерська діяльність: «Волонтерська діяльність у сфері соціальних послуг – це добровільна неприбуткова діяльність фізичних осіб, спрямована на надання допомоги особам, що перебувають у складних життєвих обставинах, потребують сторонньої допомоги і сприяє самореалізації волонтера». Ознайомившись з даним документом, стає зрозумілим те, що основними принципами волонтерської діяльності є добровільні вчинки, схильні на благодійність, законність, прозорість, відповідальність, взаємні та спільні інтереси та рівність між учасниками, а також конфіденційність [20].

Основні аспекти діяльності волонтерів та питання, які стосуються волонтерської діяльності розкриті в працях науковців: О. Безпалько, О.І. Богучарова, О. Карпенко, З. Зайцева, В.О. Болотова, І. Зверева, З.П. Бондаренко, І. Іванова, В. Петрович, П. Горінов, Н.І. Грищенко, С.М. Демида, Н. Комарова, Л.І. Коломієць, О.В. Шевчук, І. Трубавіна, Г.К. Юрчинська.

Наша думка щодо волонтера та волонтерства полягає у тому, що волонтер - це людина, яка віддає свій час, знання та енергію безкоштовно для допомоги іншим. Волонтерство - це акт доброчесності, спрямований на покращення життя інших людей або допомогу у вирішенні соціальних проблем. Для нас волонтерство є важливим елементом суспільства, який сприяє побудові співчутливого та завжди готового для допомоги середовища. Ця діяльність надає можливість кожному з нас зробити світ кращим місцем, а також збагатити себе духовно та емоційно. Це спосіб показати свою готовність допомагати іншим і вносити позитивні зміни у суспільство.

Ми переконані, що саме молодь грає ключову роль у волонтерстві через свою енергію, мотивацію, креативність та потенціал для змін у суспільстві. Важливо підтримувати та заохочувати молодих людей до участі у волонтерських програмах для побудови кращого майбутнього для всіх. Це і є причиною проведення нами дослідження, яке спрямоване на вивчення волонтерства, як дієвого методу формування соціальних навичок молоді, їх розвиток та соціальний прогрес у суспільстві завдяки цій діяльності.

Щоб обґрунтувати наші припущення сприводу того, що саме молодь займає роль рушійної сили у волонтерстві, ми готові навести кілька беззаперечних фактів: молоді люди часто мають більше енергії та мотивації для здійснення добрих справ, вони ще не обтяжені рутинними обов'язками дорослого життя і можуть віддати багато часу на волонтерську діяльність; молодь часто має свіже та непередбачуване мислення, що може приносити нові ідеї та підходи до волонтерських проєктів, вони можуть принести свої знання, навички та креативність для вирішення проблем та покращення суспільства; волонтерство може стати частиною виховання для молодих людей, допомагаючи їм розвивати співчуття, відповідальність та соціальну свідомість, саме це допоможе створити активне громадянське суспільство та покоління, яке цінує допомогу іншим, наостанок, варто зазначити, що участь у волонтерських проєктах допомагає молодим людям розвивати навички співпраці, комунікації, лідерства та інші корисні якості, які будуть корисними в подальшому житті.

Враховуючи вищезазначене, дослідження волонтерської діяльності та її впливу на соціальний та особистісний розвиток молоді стає актуальним та необхідним для вивчення та детального розгляду для внесення змін, в яких ми потребуємо в нинішніх складних обставинах, які склались в нашому житті та суспільстві, саме тому ми обрали тему дослідження: «Волонтерство, як напрямок соціальної роботи з студентською молоддю».

Об'єкт дослідження: волонтерство як складова соціальної роботи з молоддю.

Предмет дослідження: зміст, форми та методи волонтерської діяльності.

Мета дослідження: розробити рекомендації задля активізації соціальної активності та громадської свідомості студентської молоді у волонтерській діяльності.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати активність волонтерської діяльності в студентському середовищі.
2. Ознайомитись з волонтерством як складовою соціально-педагогічної діяльності.
3. Проаналізувати діяльність студентських волонтерських груп в Україні.
4. Визначити роль волонтерства як метода у формуванні соціальних навичок студентської молоді.
5. Дослідити мотиви залучення студентської молоді до волонтерської діяльності.
6. Розробити рекомендації щодо активізації соціальної активності та громадської свідомості студентів у волонтерській діяльності.

Методи дослідження. Для вирішення поставленої мети та завдань у науковій роботі використано низку загальнонаукових та соціологічних методів.

1) теоретичні – синтез, аналіз, узагальнення; 2) емпіричні – опитування, анкетування; 3) методи математичних статистик – обробка отриманих результатів.

Апробація. Результати дослідження були відображені у тезах конференцій: XVII Міжнародна науково-практична конференція студентів і аспірантів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (Ольшевська А. Волонтерство та благодійність як соціальний феномен), XIV Міжнародна науково-практична конференція науковців, аспірантів та студентів «Актуальні проблеми педагогіки, соціальної роботи та соціального забезпечення» (Ольшевська А., Положенцева М. Основні аспекти становлення волонтерського руху; Положенцева М., Ольшевська А. Менторство як інструмент формування ціннісних орієнтирів молоді).

Структура та обсяг дипломної роботи. Робота викладена у вступі, двох розділах та висновку. Робота включає аналіз 25 використаних джерел, що підтверджують достовірність отриманих даних. Основний зміст роботи охоплює 29 сторінок, які містять 7 діаграм, що наочно ілюструють основні результати проведеного дослідження. Загальний обсяг роботи складає 44 сторінки. Всі результати відповідають поставленим цілям і завданням дослідження, підтверджуючи їхню практичну цінність та наукову новизну.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВОЛОНТЕРСТВА

1.1. Волонтерство як складова соціальної роботи з молоддю

Волонтерство забезпечує безоплатну участь молодих людей у різноманітних благодійних, громадських та соціальних проектах з наданням активного впливу на свою спільноту та отримання цінних навичок. Соціально-педагогічна діяльність з молоддю, в яку входить волонтерство, спрямована на підтримку та стимулювання розвитку молоді, формування позитивної самооцінки та соціальних компетенцій. Волонтерська діяльність завжди допомагає молодим людям розкрити свій потенціал, розвинути лідерські якості, навчитися спілкуватися з іншими, працювати в команді та вирішувати проблеми. Також, вона сприяє формуванню соціальної відповідальності, громадського духу та свідомого громадянства.

Молоді люди, які активно займаються волонтерством, мають можливість зробити вагомий внесок у розвиток своєї спільноти та покращення умов життя людей навколо себе. Крім того, вони набувають нових знань та навичок, розширюють свій кругозір, знайомляться з різними аспектами життя та навколишнього світу.

Ми вважаємо, що варто дати визначенням поняттям «волонтер», «волонтерство». Волонтер - це особистість, яка обирає віддати свій час, енергію та знання на добровільну допомогу та підтримку інших людей чи спільноти без матеріальної вигоди. Волонтерство відображає внутрішню силу та готовність допомагати іншим, прагнення робити світ кращим місцем для всіх. Це не лише акт допомоги, але й вираз громадянської свідомості, відповідальності та співчуття до інших. Також, це добровільна безоплатна допомога та активна участь людей у різноманітних соціальних, громадських або благодійних ініціативах, спрямованих на покращення умов життя інших людей або спільноти в цілому. Це прояв громадянської активності та відповідальності, що ґрунтується

на добродієчних намірах та бажанні зробити позитивний внесок у світ. Воно може приймати різні форми - від участі в організованих благодійних акціях до особистого внеску у підтримку та допомогу іншим у будь-яких сферах життя [9, с.240].

Історія волонтерства має глибокі корені, які відносяться до релігійних, соціальних та культурних традицій. У багатьох культурах і цивілізаціях воно було важливою складовою життя спільноти, а у середньовіччі широко практикувалося через релігійні установи та благодійні організації. Пізніше, у XVIII-XIX століттях, волонтерські групи виникли під час військових конфліктів, пізніше відбувся розквіт благодійництва та волонтерського руху в різних країнах, де були засновані перші благодійні організації та волонтерські групи, спрямовані на допомогу уразливим групам населення. У XX столітті волонтерство стало більш організованим, з'явилися великі міжнародні організації та рухи, спрямовані на розвиток громадянського суспільства та допомогу у разі надзвичайних ситуацій. Сьогодні волонтерство залишається важливою складовою соціального життя та має значний вплив на розвиток суспільства [10, с.73-75].

Волонтерська діяльність у соціально-педагогічній роботі спрямована на підтримку та розвиток спільноти, охоплюючи різні групи людей та сприяючи їх соціальному розвитку та самореалізації. У соціально-педагогічній роботі суб'єктами волонтерської діяльності можуть бути різні учасники, зазвичай це молоді люди, які бажають внести свій внесок у спільноту та отримати цінний досвід та навички, можуть бути активними волонтерами, вони можуть допомогти в організації та проведенні різних проектів, взаємодіяти з більшою групою людей та сприяти соціальному розвитку. Також, соціальні заклади та організації: волонтери можуть співпрацювати із соціальними службами, благодійними організаціями, центрами соціального обслуговування, дитячими будинками, сиротинцями та іншими закладами, які займаються підтримкою та соціальною реабілітацією людей у потребі. Безпосередньо і школи та університети: учні та

студенти можуть брати участь у волонтерських програмах, сприяючи позитивному соціальному впливу на своїх студентів та громаду [3, с.133].

Волонтерство в освітніх закладах допомагає молодим людям розвивати лідерські якості, вчити громадянську відповідальність та формує позитивне ставлення до соціальних проблем. Сюди ми відносим і громадські організації: волонтери можуть приєднуватися до роботи різних громадських організацій, які займаються захистом прав та інтересів певних груп людей, екологією, культурою чи іншими соціальними питаннями. Варто зазначити і те, що волонтери можуть співпрацювати зі старшими людьми, особами з інвалідністю, бездомними, дітьми з особливими потребами та іншими категоріями людей, які потребують підтримки та допомоги.

Історично молодь завжди відігравала важливу роль у волонтерських ініціативах та рухах. У багатьох епохах молодь активно долучалася до волонтерської діяльності через свою енергію, мотивацію та бажання змінювати світ навколо себе. Наприклад, у періоди війн та криз, молодь часто добровільно вступала до армій, медичних корпусів та благодійних організацій для надання допомоги тим, хто потребував захисту та підтримки.

У XIX-XX століттях молодь активно включалася у волонтерські рухи та організації, спрямовані на покращення умов життя населення, освіти, охорону здоров'я, захист прав людини та інші соціальні питання. Зростання інтересу до волонтерства серед молоді також сприяло розвитку громадянського суспільства та поширенню демократичних цінностей. Сьогодні молодь залишається ключовим джерелом волонтерської енергії та інновацій. Вона активно долучається до різноманітних волонтерських проєктів, ініціатив та організацій як на місцевому, так і на міжнародному рівнях, сприяючи позитивним змінам у суспільстві та підтримці потребуючих [10, с.78].

Об'єктами волонтерської діяльності є: особи, установи, організації та групи, які отримують волонтерську допомогу; люди та організації, які споживають масову інформацію; студенти, які навчаються на соціальних спеціальностях; інші учасники та учасниці волонтерської діяльності [10, с.170].

Дуже часто виникає спірне питання, що спонукає саме молодих людей бути причетними до волонтерської діяльності. Молодь може мати різні мотиви для зайнятості соціально спрямованою, неприбутковою, благодійною діяльністю. Досліджуючи це питання, ми визначили кілька факторів:

- соціальна свідомість, так як багато молодих людей відчують глибоке бажання зробити світ кращим і внести свій внесок у боротьбу з соціальними проблемами, такими як насильство, бездомність, нерівність та інші форми несправедливості. Вони вірять у потенціал змін та хочуть активно брати у своїй участі.
- особисте вирощування, тому що, волонтерська діяльність може допомогти молоді розвивати навички та отримувати цінний життєвий досвід. Вони можуть навчитися спілкуватися з іншими людьми, працювати в команді, керувати проектами та розвивати свої лідерські якості. Волонтерство може стати фундаментом для професійного росту та кар'єрного розвитку.
- побудова соціальних зв'язків - дає молоді можливість зустрічатися з новими людьми, які також ділять їх цінності та інтереси. Це може створити сильні дружні стосунки, а також відкрити нові можливості для співпраці та обміну досвідом у майбутньому.
- вплив на спільноту - молодь хоче мати вплив на своє оточення та допомогти тим, кому потрібна підтримка. Це може бути драйвером для волонтерів, які бачать, що їх зусилля можуть створити позитивні зміни в житті людей та суспільстві загалом [12, с.169-172].

Незалежно від конкретної мотивації, волонтерство може бути цінним досвідом для молоді і допомогти кожному знайти своє місце в суспільстві, внести позитивні зміни та розвинути як особу.

Україна використовує волонтерський рух як один з ефективних методів співпраці з різними групами осіб. Цей рух є важливим джерелом для отримання громадянської освіти та дає можливість індивідуальному розвитку через волонтерську діяльність. Широка мережа громадських організацій об'єднує

молодь, що візьме участь у різних соціальних програмах, спрямованих на запобігання негативним явищам серед молоді та надання їм допомоги у їхньому розвитку, соціальному становленні та інтеграції в суспільство [11, с.77]. Ця діяльність вимагає від волонтерів не лише бажання та вільного часу, але й спеціалізованих знань з різних областей, таких як психологія, соціальна педагогіка, соціологія, медицина та багато інших. Волонтери повинні мати вміння ефективно спілкуватися з різними групами населення та ознайомлюватися як з вітчизняним, так і з міжнародним досвідом у даній сфері.

1.2. Діяльність студентських волонтерських груп в Україні

В Україні особливістю волонтерського руху є те, що найбільш активною групою волонтерів у соціальній сфері є молодь - учні та студенти. Залучення молодих людей до волонтерської діяльності дає їм можливість внести свій власний вклад у вирішення соціальних проблем, випробувати свої сили, беручи участь у різноманітних проектах і програмах з соціально-педагогічною спрямованістю. В наш час волонтерство стало впливовим соціальним рухом, який може взяти на себе частину обов'язків, що зазвичай покладають на соціальні установи. Ситуація в Україні наразі є унікальною, оскільки країна перебуває в центрі громадської активності, де багато людей виявляють безкорисливе бажання допомагати іншим, а це особливо стосується студентського середовища.

Основними завданнями студентів, залучених до волонтерської діяльності, є захист прав людини, надання потребуючим спеціальних послуг, допомога людям з особливими потребами, вдосконалення своїх навичок, збагачення новим досвідом та знаннями, допомога в залученні додаткових коштів. Виходячи з цього, напрямки діяльності різноманітних волонтерських центрів визначені наступним чином: надання підтримки дітям-сиротам або тим, хто залишився без батьків, розвиток та надання психологічної підтримки дітям з особливими освітніми потребами та дітям, переміщеним з окупованих територій; організація реабілітаційних, оздоровчих та соціально-психологічних програм; волонтерська

допомога та підтримка вразливим групам населення; інклюзивна діяльність у навчальних закладах та установах; співпраця з державними установами для реалізації соціальних проектів та програм; волонтерська допомога в екологічних та природоохоронних заходах; проведення культурно-освітніх заходів для розвитку громадського та культурного життя; медична допомога та реабілітаційні послуги для потребуючих; гуманітарна допомога та підтримка в кризових ситуаціях та при надзвичайних подіях. Ці напрями допомагають волонтерам спрямовувати свої зусилля на різноманітні сфери діяльності, які відповідають потребам суспільства та вимогам часу [6, с. 36].

Активність студентських волонтерських груп Волинського національного університету імені Лесі Українки має значний досвід у сфері громадської діяльності. Почнемо з того, що у грудні 2000 року викладачі та студенти надали ініціативу, на основі якої було створено молодіжну громадську організацію «Волонтерський клуб м. Луцька». Пізніше, у 2001 році вона отримала офіційну реєстрацію. Метою цього клубу є незамінна підтримка соціальних ініціатив серед молоді та допомога соціально вразливим дітям та молоді. Основні завдання клубу полягають у розвитку волонтерського руху, поширенні його принципів серед студентської та учнівської молоді міста Луцька та Волинської області загалом. Клуб сприяв організації громадянських волонтерських заходів на місцевому рівні, захисті прав і свобод, виконання соціальних і культурних інтересів молодих громадян, а також створенні умов для саморозвитку членів клубу як особистостей та безпосередніх фахівців соціальної сфери. Студенти-волонтери приділяли особливу увагу підтримці бійців АТО, активно долучаючись до благодійних акцій та створюючи власні волонтерські організації під час війни на сході України [5].

У Волинському національному університеті імені Лесі Українки був створений структурний підрозділ - Центр волонтерів «Довіра», метою якого було узгодження дій у сфері волонтерської діяльності. Він об'єднав студентів з усіх факультетів, викладачів з кафедр соціальної педагогіки, загальної та соціальної

психології, медичної психології та психодіагностики, а також педагогічної та вікової психології, відділу молодіжної політики та соціальної роботи та інших.

Волонтерський рух зазнавав та продовжує зазнавати змін у сучасний час, оскільки без волонтерів неможлива ні допомога військовим, ні допомога людям з особливими потребами. У Волинському національному університеті починаючи з 2014 року проводився підсумковий форум, де студенти представляли свою діяльність та ділились досвідом та успіхами. Цей захід беззаперечно сприяє активізації волонтерської діяльності, особливо у зв'язку з воєнними діями. Головна мета таких заходів була - підкреслити важливість волонтерської місії і познайомити студентів з діяльністю центру «Довіра», гостями та запрошеними учасниками були люди, що підтримують центр та беруть участь у різноманітних програмах, наприклад, спільно з Фондом Ігоря Палиці «Новий Луцьк» волонтери реалізували програми для допомоги дітям та молоді, такі як «Подаруй дитині вишиванку» та «З добром у серці» [5].

Ми не можемо, не вказати про школу волонтерів, яка функціонує у складі Центру "Довіра" і діє під керівництвом Надії Корпач, школа теж має надзвичайну важливість у підготовці волонтерів. Освіта, яку надають такі волонтерські школи, спрямована саме на розвиток особистості, успішну соціалізацію молоді, виховання та підтримку духовного розвитку, встановлення правильного соціального статусу та самореалізацію студентів. Школа волонтерів, беззаперечно, сприяє формуванню ключових якостей, необхідних для активного участі в волонтерській діяльності.

У Волинському національному університеті імені Лесі Українки діє форум волонтерів, це є важливою подією для університетської спільноти та місцевого середовища загалом, тому що, форум створює унікальну можливість для обміну досвідом та ідеями між волонтерами різних організацій та інституцій. Він сприяє підвищенню обізнаності щодо важливості волонтерської діяльності, обговоренню сучасних викликів і можливостей у цій сфері, а також сприяє плідному співробітництву та розвитку нових ініціатив. Цей проект включає в себе лекції, семінари, дискусії, майстер-класи та інші формати подій,

спрямованих на розширення знань та навичок учасників. У цілому, він створює стимул для подальшого розвитку волонтерського руху та підтримує активний соціальний внесок молоді в громадське життя.

Загалом, університет та студентське самоврядування популяризує активну підтримку військових та важливість волонтерства як засобу виховання студентів. Студентські волонтерські групи систематично збирають кошти на потреби Збройних сил України та активно волонтерять, організовуючи ярмарки та залучаючи інших учасників навчального процесу та всіх бажаючих. Волонтерський рух в університеті зростає з кожним роком все більше і це стає важливим внеском у загальну перемогу. Ми вважаємо, що існує велика необхідність у формуванні патріотичної особистості та активному включенні університету в волонтерські ініціативи для цієї нашої загальної мети.

Особливо значущим, також, є вплив волонтерської діяльності студентів у установах, де вони співпрацюють з молоддю. Волонтери організовують навчальні заходи, курси, консультації, проводять дозвілля та допомагають у соціальній адаптації. Такий підхід дозволяє студентам набувати практичний досвід у вирішенні проблем різних груп ризику. Студентське волонтерство - це добровільна діяльність студентів, спрямована на надання допомоги і підтримки різним соціальним, громадським та благодійним ініціативам. Волонтери можуть займатися різноманітними видами діяльності, включаючи організацію заходів для спільноти, допомогу потребуючим, екологічні та освітні проекти, а також участь у благодійних і громадських акціях. Ця форма діяльності сприяє розвитку лідерських навичок, відчуття відповідальності перед суспільством та розумінню соціальних проблем. Волонтерство також сприяє особистісному зростанню студентів, формує в них цінності співпраці, толерантності та емпатії [1, с. 48-49].

Університет, студенти та працівники безупинно демонструють свою активність та відданість волонтерській роботі під час надзвичайних обставин, спрямовуючи свої зусилля на підтримку Збройних сил України та внутрішньо переміщених осіб. Із великою відповідальністю та ініціативою, кожен із факультетів університету мобілізували свої ресурси та створили волонтерські

центри для надання допомоги у різних сферах життя нашого суспільства. Факультети різних спеціальностей активно долучилися до цієї роботи, відкривши центри вивчення мов, організуючи виробництво лікувальних засобів та зарядних пристроїв, та проводячи творчі заняття для дітей внутрішньо переміщених сімей. Ця допомога виявилася не лише практичною, а й психологічно важливою для тих, хто опинився у скрутній ситуації.

Отож, волонтерська робота стала символом солідарності та підтримки, демонструючи, що університетська спільнота завжди готова допомогти у важкі часи. Такий позитивний приклад об'єднання зусиль та мобілізації підтверджує важливість громадської активності та ролі волонтерства в житті суспільства в будь-який час.

1.3. Волонтерство як дієвий метод формування соціальних навичок молоді

Волонтерство - це вільний вибір, який відображає особисті погляди та переконання людини і дозволяє громадянам активно брати участь у житті суспільства. Сучасне динамічне суспільство потребує соціально розвинених людей, які вміють самостійно приймати рішення та впевнено почуваються в соціумі. Для того, щоб мати можливість позитивно впливати на ситуації, потрібно постійно взаємодіяти зі світом, формувати свою життєву позицію та сенс життя. Тільки у взаємодії людина відчуває себе частиною реального світу, оцінює свої сильні сторони та починає мобілізувати свій соціальний потенціал.

На сучасному етапі розвитку соціальних відносин однією з найважливіших проблем є розвиток соціальної активності молоді, адже це період становлення особистості та переходу в доросле життя. На протязі якого визначаються важливі життєві завдання, як наприклад, професійне самовизначення, щоб їм було легше зійти на вищий етап – етап дорослості, потрібно володіти певними якостями, такими як самоконтроль, відповідальність, вміння налагоджувати контакт, які допоможуть в подальшій самореалізації [24, с.531].

Дослідження впливу волонтерства на формування соціальної дії дозволило виділити три групи соціально значущих мотивів. Перша група мотивів - це самореалізація особистісного потенціалу, можливість проявити свої таланти та здібності в суспільно значущій громадській діяльності. Друга важлива група - суспільне визнання, відчуття соціальної значущості, можливість самоствердитися у власних очах і відчуття причетності до суспільно корисної справи. Ще одна мотивація - можливість самовираження та самовизначення.

Волонтерство дає можливість молоді виразити своє внутрішнє «я» та визначити свої життєві цінності. Вони отримують досвід відповідального лідерства та соціальної взаємодії; розвивають навички, які знадобляться їм у подальшому житті, як у лідерських ролях, так і на практиці; проявляють себе як громадяни через позитивну діяльність, спрямовану на просування власних поглядів і цінностей. Таким чином, у процесі підготовки та проведення волонтерської роботи студенти набувають впевненості у своїх силах, встановлюють нові соціальні контакти, набувають нових навичок, мають можливість розкрити себе та включити у своє життя важливі цінності та звички, які дозволять їм вести здорове, продуктивне та повноцінне життя і стати повноцінними членами суспільства [22, с. 26].

Волонтерство має важливу роль у формуванні соціальних та педагогічних навичок у молоді. Ця активна діяльність молоді не лише розвиває свої можливості, але й сприяє їхньому соціальному розвитку та становленню як активних громадян. Однією з головних ролей волонтерства у формуванні соціальних навичок є розвиток комунікативних навичок. Робота з іншими групами людей під час волонтерської діяльності дозволяє молоді вдосконалювати навички спілкування, вчитись не тільки говорити, але й слухати, консультивати думки та потреби інших, такі навички є дуже цінними в будь-якій сфері життя та роботи.

Лідерські якості активно також розвиваються через участь у волонтерських проектах. Молоді дається можливість брати на себе відповідальність та здатність організувати групу людей для досягнення спільної цілі. Крім того,

волонтерство підтримує розвиток емпатії та соціальної свідомості у молоді. Робота з особами, які потребують допомоги, вчити молодих людей співчувати та розуміти інших, розвиває почуття солідарності та готовності до допомоги. Вони залишаються більш чутливими до соціальних проблем та готові внести свій внесок у покращення життя інших людей [10, с. 73].

Педагогічні навички також розвиваються через участь у волонтерських проєктах. Молодь може брати участь в освітніх волонтерських програмах, викладати, організовувати навчальні заходи для дітей та молоді. Ця діяльність розвиває навички викладання, комунікації з широкими віковими групами та організації навчального процесу. Громадянська активність є ще важливою роллю волонтерства у формуванні соціального навичок молоді, воно спонукає молодих людей до участі в громадському житті, активно виявляти інтереси, давати свої пропозиції та брати участь у рішенні суспільних проблем. Загалом, волонтерство дає молоді значну можливість розвиватися та вчити цінним соціальним та педагогічним навичкам, які стануть основою для їх соціального розвитку та внесення позитивних змін у своє середовище.

Додатково, варто зазначити, що волонтерство може сприяти формуванню в молоді таких важливих якостей, як толерантність, відповідальність, трудова дисципліна та вміння працювати в команді. Участь у волонтерських проєктах може збагатити життєвий досвід, розширити кругозір та познайомитися з різноманітними культурами та поглядами. Також важливо пам'ятати, що волонтерство може вплинути на формування кар'єрних перспектив. Багато роботодавців цінують волонтерський досвід, після чого він демонструє бажання вчитися, розвиватися та навички співпраці з іншими людьми. Таким чином, активна волонтерська діяльність може стати додатковим плюсом при пошуку роботи або вступі до навчального закладу [13, с. 129].

Необхідно також зазначити, що волонтерство дозволяє молоді знайти своє значення чи область інтересів, де вони можуть принести максимальну користь. Волонтерські проєкти можуть стати майданчиком для виявлення себе, своїх унікальних талантів і можливостей. В цілому волонтерство має величезний

потенціал у формуванні різних аспектів особистості молоді, незалежно від того, чи є це соціальні, педагогічні, професійні чи особисті якості. Участь у волонтерських проектах дарує можливості для самореалізації, самовдосконалення та оздоровлення незабутніх досвідів, які корисні для подальшого життя та кар'єрного зростання.

Сучасна дійсність характеризується швидкими змінами у всіх сферах життя, надто кризовими явищами, що ставлять перед нами нові вимоги у вихованні свідомих та активних громадян. Сьогоднішня молодь повинна не тільки пристосовуватися до нових умов, але й вміти змінювати ситуації та зростати особистісно. Життєздатне громадянське суспільство потребує осіб, які здатні ефективно співпрацювати для досягнення спільних цілей, виконувати свої обов'язки та відчувати глибоку відповідальність за долю та процвітання країни. Молодь виступає важливим катализатором змін та прогресивних трансформацій у сучасній Україні.

Активна участь молодих осіб у соціально важливих ініціативах без будь-якого примусу, що ґрунтується на емоційно-ціннісному ставленні до людей, які потребують допомоги та підтримки, дозволяє не лише розкрити власний потенціал у різних сферах діяльності, але й допомагає розуміти себе, виявляти власні здібності, відчувати внутрішню силу та набувати впевненості. Усвідомленням молодою особою своїх можливостей у подоланні труднощів сприяє розвиток почуття власної гідності, формування позитивного уявлення про себе, впевненості у власних здібностях та силі. Волонтерство є одним з найефективніших способів, яким молодь виявляє соціальну активність та набуває досвіду просоціальної поведінки [2, с. 56].

Соціальна активність включає у себе критичне уявлення про суспільну реальність, в якому молодь постійно аналізує та рефлектує події в країні та світі з метою поліпшення життя. Ця активність розглядається як спрямована на формування активної життєвої позиції від людської діяльності. Прагнення молодих людей до активної участі в суспільному та політичному житті, задоволення та реалізація соціальних потреб та інтересів призводять до появи

різноманітних форм соціальної активності. М.Тропіна підкреслює, що волонтерство слід розглядати як форму соціальної служби, що здійснюється відданістю громадян, спрямовану на безкорисливу надання підтримки, захисту та особистісного розвитку іншим людям. У такому контексті волонтерська діяльність виступає як інструмент формування толерантності серед молоді, що є одним із ключових аспектів її соціалізації [17, с. 106].

Отже, волонтерство відіграє ключову роль у формуванні соціальних навичок молоді, сприяючи розвитку таких якостей, як емпатія, комунікативність, відповідальність і співпраця. Участь у волонтерських проектах дає молодим людям можливість застосовувати теоретичні знання на практиці, розвивати лідерські якості та вміння працювати в команді. Це, в свою чергу, позитивно впливає на їх особистісний та професійний розвиток, сприяючи формуванню активних і відповідальних громадян. Волонтерство також створює умови для міжкультурного обміну та розширення соціальних мереж, що є важливим аспектом у сучасному глобалізованому світі. Таким чином, волонтерська діяльність є не тільки корисною для суспільства, але й надзвичайно важливою для самореалізації та соціальної інтеграції молоді.

РОЗДІЛ II. ПРАКТИКА ЗАЛУЧЕННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ВОЛОНТЕРСТВА

2.1. Основні мотиви молоді до участі в волонтерській діяльності

Мирне та безпечне життя, свобода і справедливість – основні мотиви та прагнення тих, хто займається волонтерством, а особливо сучасного, рушійного покоління. Саме молоде покоління постає в образі ініціатив та вдосконалень для нашого суспільства. Багато молодих людей вірять у потенціал змін і хочуть активно сприяти покращенню світу навколо себе. Вони відчують себе часткою руху, який має потенціал зробити позитивну зміну, відчують сильне співчуття до інших і бажають допомогти тим, хто потребує підтримки та захисту. Молодь, яка відчуває відповідальність перед своєю спільнотою та суспільством, може бути мотивована бажанням приносити користь та внести свій внесок у вирішення соціальних проблем. На сьогодні важливою умовою залучення молоді у суспільне життя є саме її розвиток соціальної активності, який беззаперечно проявляється під час волонтерської діяльності.

Участь у волонтерській діяльності надає молоді можливість розвивати свої комунікативні та організаційні навички, а також вдосконалювати лідерські якості. Часто молодь обирає волонтерство з метою розвитку своїх професійних вмінь, що може в майбутньому зробити їх конкурентоспроможними та кваліфікованими фахівцями. Мотивація студента стати волонтером визначається як внутрішніми, так і зовнішніми факторами. Внутрішні чинники відображають психологічні особливості волонтера, його характер, інтереси та прагнення. Зовнішні фактори включають вплив навколишнього середовища, таке як сім'я, друзі, колеги, а також напрямок або організація, в якій студент займається волонтерством [16, с. 55].

Мотивація молоді до волонтерської діяльності може бути різною. Основною перевагою студентів-волонтерів є їхнє прагнення до здобуття нових знань, набуття навичок та умінь, необхідних для майбутньої професійної

діяльності. Вони також мають бажання виконувати свою роботу на найвищому рівні, подібно до професіоналів у галузі соціальної роботи. Будь-яка людська діяльність, включаючи волонтерство, завжди має свої мотиваційні чинники, що стимулюють людину до отримання різних благ: моральне задоволення, розширення соціальних контактів або реалізація своєї потреби в корисності для суспільства.

Вивчаючи питання мотивацій, ми встановили один загальний мотив, який об'єднує основні фактори – бажання студентів сприяти позитивним соціальним змінам і активізувати громадянську позицію суспільства. При аналізі різних підходів до мотивації волонтерів ми приходимо до висновку, що основним і базовим мотивом будь-якої добровільної діяльності є сама волонтерська робота, спрямована на допомогу іншим, ґрунтована на власній відповідальності та переконаннях. Існує наступний поділ мотивів волонтерів:

- психологічні мотиви: бажання відчувати спільність та підтримку інших людей, потреба в увазі та взаємодії.
- емоційні мотиви: покращення особистого емоційного самопочуття, отримання задоволення від того, що можна допомагати іншим, здатність впливати на розвиток суспільства.
- соціальні мотиви: бажання внести свій внесок у суспільне життя, знайомство з новими людьми, втілення власних ідей та проектів, відчуття значимості своєї роботи для суспільства, відчуття патріотизму.
- професійні мотиви: отримання нових знань та навичок під час волонтерства як підготовка до майбутньої професії [15, с.80].

Ці мотиви можуть взаємодіяти між собою, або чергуватись у різних життєвих ситуаціях, створюючи різноманітні мотиваційні фактори для молоді до участі у волонтерських програмах та різноманітних проектах. Волонтерство – це унікальна форма активності, яка вимагає від людини особливої самовідданості: відданості свого часу та особистого зусилля. Сьогодні волонтерські ініціативи, як правило, виникають зі щирого бажання допомогти, виразити підтримку та надати допомогу в періоди великих змін. Участь студентів у волонтерському русі

надає їм можливість внести свій особистий вклад у вирішення соціальних проблем, реалізуватися через ініціювання проектів та програм соціальної спрямованості.

Також, ми вважаємо за доцільне дослідити мотивацію студентської молоді до волонтерської діяльності саме в умовах війни, коли існує загроза для життя та здоров'я всіх громадян України, так як, саме це, вважається нагальною проблемою нашої країни та потребує вирішення. Волонтерська активність в Україні в першу чергу є добровільною діяльністю громадян, що безпосередньо або опосередковано пов'язана з наданням допомоги мирному населенню, переселенцям і військовим, які постраждали внаслідок воєнного конфлікту. У сучасній Україні спостерігається значний ріст громадської активності, а студентська молодь відіграє важливу роль у цьому волонтерському русі.

З початку повномасштабної війни росії проти України, майже кожен із нашої молоді в Україні почав займатися волонтерством, а інші – донатити кошти потребуючим сім'ям, постраждалим людям, на збори нашим воєнним або допомагати на інформаційному фронті. Волонтерство стало більш поширеним, амбітним та організованим, але в той же час за останні місяці кількість волонтерів зменшилася. До початку війни волонтери часто займалися збором коштів, закупівлею військового спорядження та медикаментів, будівництвом об'єктів для внутрішньо переміщених осіб, людей похилого віку та малозабезпечених верств населення, а також допомагали у створенні притулків для тварин. Пізніше, під час війни, вони почали закуповувати військову техніку, надавати гуманітарну допомогу та плести маскувальні сітки [18].

У нашому суспільстві досить поширена думка про те, що кожен може внести свій внесок у перемогу, навіть здійснюючи невеликі дії і з цим не посперечається. Це особливо актуально для молоді, яку іноді старші покоління сприймають як наївних або недосвідчених осіб. Зараз, маючи володіння навичками цифрових технологій, знання іноземних мов та творчих здібностей, вони здатні швидко та ефективно знаходити рішення для вирішення суспільних проблем, саме тому всі ті стереотипи ставляться під сумнів.

Ми вважаємо, що важливим моментом є те, що молодь притягує молодь, саме тому юні переселенці часто приєднуються до волонтерських груп у своїх нових містах або селах, де вони знаходять прихисток та навчаються заново жити, шукають підтримку у своїх однолітків. Ця взаємодія допомагає їм подолати почуття самотності та повернути відчуття контролю над ситуацією. Молоді люди, які постраждали від війни, почали безсумнівно переоцінювати свої пріоритети, цілі, мрії. Ставши свідками таких подій, як обстріли, бомбардування, переїзд, насильство та втрати близьких людей, тисячі смертей чужих, але таких рідних до болю людей, вони отримали більш ясне уявлення про те, чого вони прагнуть в житті, про свої мрії та амбіції, хто їх дійсно цінує і на кого вони можуть покластися. Сумно, що саме це являється на даний час головною причиною та мотивом для об'єднання людей, задля усунення негайних питань, які стосуються війни та проблем, з якими стикаються наші громадяни кожного дня.

Конфлікт та події, що відбуваються в Україні, потребують від усіх активного залучення власних можливостей для вияву солідарності та допомоги тим, хто перебуває в скрутній ситуації. Незважаючи на ці всі деталі, всі молоді люди пишаються волонтерською діяльністю в Україні, її масштабністю, здатністю вирішувати складні проблеми та об'єднувати українців для досягнення спільних цілей. Вони також визнають користь і важливість волонтерства та пишаються своїми колегами-волонтерами. Більшість молодих людей цінують потенціал українського волонтерства стати частиною глобального руху. Багатий досвід, набутий під час війни, та співпраця з міжнародними організаціями, налагоджена за цей час, сприятимуть швидкому процесу інтеграції.

Отже, можна зробити висновок, що молодь відіграє важливу роль у волонтерстві завдяки своїй енергії, мотивації, креативності та потенціалу для змін у суспільстві. Їх участь у волонтерських проектах сприяє розвитку співпраці, комунікації, лідерства та інших корисних навичок, а також сприяє формуванню активного громадянського суспільства та покоління, яке цінує

допомогу іншим. Тому важливо підтримувати та заохочувати молодих людей до участі у волонтерських програмах для побудови кращого майбутнього для всіх.

2.2. Дослідження обізнаності та мотивації залучення студентської молоді до волонтерської діяльності

Необхідно визнати, що інтерес молоді до волонтерської діяльності відчутно збільшився, а основні тенденції у їхньому ставленні до волонтерства можна наочно виявити через соціологічні дослідження, зокрема опитування відповідних демографічних груп. З метою глибшого аналізу змісту волонтерської діяльності, обізнаності про неї та мотивації серед студентської молоді було проведено спеціальне дослідження. Розроблена нами анкета-опитувальник «Я – потенційний волонтер» мала на меті виявлення ставлення молоді до участі у волонтерській діяльності, вивчення мотивів та схильностей, через які вони готові займатися волонтерством, а також з'ясування ступеня інформованості про волонтерську діяльність. Такі дослідження стають важливим інструментом для розуміння потреб та очікувань молоді щодо волонтерства, а також сприяють покращенню стратегій мотивації та залучення нових волонтерів (Додаток А).

Під час проведення дослідження, в якому було опитано 25 студентів, аналіз результатів анкетування дозволив виявити певні особливості щодо досліджуваної проблеми. Одне з ключових питань анкети, яке стосувалося розуміння поняття «волонтерська діяльність», було сформульоване так: «Чи знаєте Ви, що таке волонтерська діяльність?». Результати показали, що 56% опитаних (14 молодих людей) визначили волонтерську діяльність як добровільну допомогу будь-кому, тоді як 44% (11 осіб) розглядали її як добровільну безоплатну допомогу нужденним. Важливо зауважити, що безоплатність, а саме відсутність очікувань на винагороду, є фундаментальною характеристикою волонтерства. Такі дані свідчать про різноманітність у розумінні волонтерської

діяльності серед молоді та підкреслюють важливість освіти щодо цього поняття для підвищення свідомості та залучення нових волонтерів (рис. 1.1).

Чи знаєте Ви, що таке волонтерська діяльність?

25 відповідей

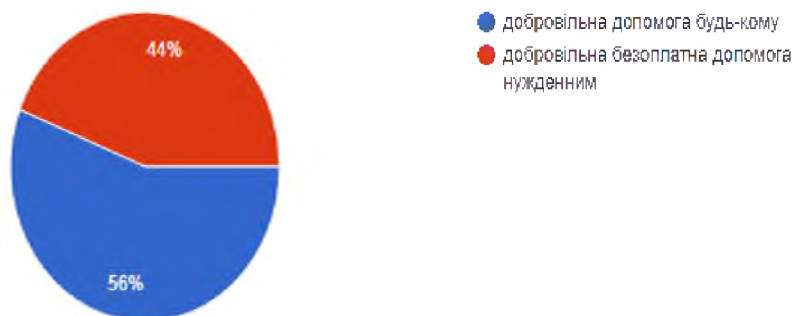

Рис. 1.1. Обізнаність респондентів про волонтерську діяльність

Наступне питання «Чи хочете ви стати волонтером?» показало, що переважна більшість респондентів, а саме 72%, бажають стати волонтерами, ще 12% хочуть бути потенційними волонтерами, і лише 16% сумніваються через недостатнє розуміння суті волонтерської діяльності. Це свідчить про високий рівень зацікавленості у волонтерстві серед молоді, проте існує невелика група, яка потребує додаткової інформації та просвітницької роботи для подолання сумнівів. Наша здивованість щодо тих, хто сумнівається, підкреслює важливість популяризації волонтерства та роз'яснення його значущості для особистісного розвитку та суспільної користі. Таким чином, надання більш детальної інформації про волонтерську діяльність може сприяти залученню ще більшої кількості молодих людей до цього важливого виду соціальної активності (рис.1.2).

Чи хочете ви стати волонтером?

Копіювати

25 відповідей

Рис. 1.2. Результати опитування молоді сприводу їхнього бажання стати волонтером

Результати опитування щодо переваг у видах діяльності серед молоді показали, що 52% респондентів віддають перевагу індивідуальній діяльності, тоді як 24% обрали колективну діяльність, 12% – діяльність, пов'язану з безпосереднім контактом з людьми, і ще 12% – діяльність, пов'язану зі спілкуванням. Високий показник індивідуальної діяльності серед молоді можна пояснити сучасними соціально-економічними умовами, які сприяють розвитку самостійності та самодостатності. Молоді люди все більше покладаються на власні сили, що свідчить про їх бажання до саморозвитку та самовдосконалення. Індивідуальна діяльність надає можливість розкрити свої таланти, розвивати здібності та виявляти креативність. Отже, зростання інтересу до індивідуальної діяльності відображає прагнення молодого покоління до особистісного росту та незалежності, що є важливим аспектом у їхньому розвитку (рис.1.3).

Яким видам діяльності Ви віддасте перевагу?

Копіювати

25 відповідей

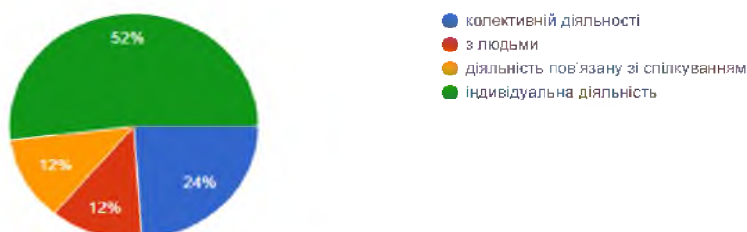

Рис. 1.3. Перевага різних видів діяльності для респондентів

Результати опитування щодо привабливих аспектів волонтерської діяльності для молоді показали, що 80% респондентів приваблює можливість допомагати іншим, 48% – отримання нового досвіду, 40% – зустрічі з новими людьми, і 36% – нові інтереси. Ці результати підтверджують, що волонтерська діяльність є важливим чинником підвищення соціальної активності молоді. Можливість допомагати іншим є головним мотивом, що свідчить про високу ступінь емпатії та соціальної відповідальності серед молодих людей. Отримання нового досвіду, знайомства з новими людьми та розвиток нових інтересів також сприяють особистісному та професійному зростанню студентів, допомагаючи їм у процесі соціалізації та професійного становлення. Таким чином, волонтерська діяльність не лише задовольняє особисті потреби молоді, але й виконує важливу роль у їхньому всебічному розвитку та інтеграції в суспільство. (рис.1.4).

Рис. 1.4. Фактори, які найбільше привертають увагу у волонтерстві

Результати опитування на запитання "Кому б Ви хотіли надавати допомогу в першу чергу" показали, що 60% респондентів бажають допомагати воєнним, 16% – дітям-сиротам, по 8% – хворим дітям і літнім людям, а ще 8% запропонували свої варіанти допомоги всім, хто цього потребує. Високий відсоток тих, хто хоче допомагати воєнним, є очікуваним у сучасних умовах. Водночас, готовність допомагати різним групам населення свідчить про високий рівень емпатії серед молоді. Відповіді респондентів демонструють широкий кругозір та гуманітарну спрямованість, готовність підтримати всіх, хто потребує

допомоги, незалежно від їхнього статусу чи категорії. Це позитивне ставлення сприяє формуванню щедрого та доброзичливого суспільства, підвищуючи соціальну згуртованість та солідарність (рис. 1.5).

Кому б Ви хотіли надавати допомогу в першу чергу?

25 відповідей

 Копіювати

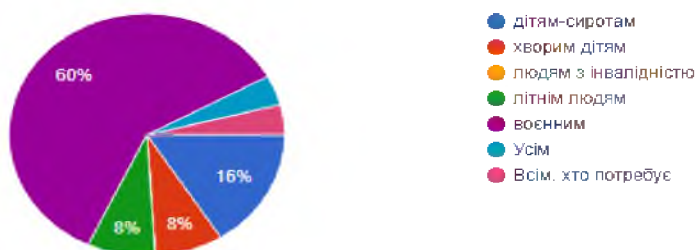

Рис. 1.5. Бажання надавати допомогу різноманітним групам населення

Результати опитування щодо способів, якими молодь готова надавати волонтерську допомогу, показали, що 24% респондентів хочуть брати участь в організаційній роботі, 8% – готові віддавати свої речі, ще 8% – допомагати своєю працею, а 60% висловили готовність допомагати "всім, чим зможемо". Це вказує на різноманітність підходів молоді до волонтерства. Більшість респондентів демонструють широкий спектр готовності допомагати, що свідчить про їхню велику емпатію та бажання підтримати інших у різних формах.

Однак, певна однобічність у відповідях "ваші варіанти" може свідчити про те, що не всі молоді люди мають повне уявлення про можливості волонтерської діяльності. Це відкриває простір для додаткової освітньої роботи та тренінгів, які допоможуть молоді глибше зрозуміти різні аспекти волонтерства. Поглиблене ознайомлення з волонтерськими можливостями може стимулювати їхню участь і підвищити ефективність їхньої допомоги, сприяючи розвитку більш активної та усвідомленої громадянської позиції (рис. 1.6).

Результати заключного питання щодо доречності залучення та мотивування молоді до волонтерської діяльності показали, що більшість респондентів підтримують цю ідею. Вони бачать у цьому можливість розвитку волонтерського руху в Україні, зменшення потребуючих та загальну допомогу суспільству. Проте, 12% респондентів вважають, що бажання стати волонтером має виходити безпосередньо від самої людини і бути суто добровільним. Це

підкреслює важливість збереження принципу добровільності у волонтерстві. Загалом, результати свідчать про те, що більшість молоді усвідомлює важливість мотивації та залучення до волонтерської діяльності, розуміючи її позитивний вплив на суспільство. Водночас, важливо поважати індивідуальний вибір кожної людини щодо участі у волонтерських програмах, забезпечуючи, щоб волонтерство залишалося справою серця та внутрішнього бажання допомагати іншим (рис. 1.7).

Яким чином ви готові надавати волонтерську допомогу?

Копіювати

25 відповідей

Рис. 1.6. Види допомоги, які можуть надавати респонденти

Як ви вважаєте, чи варто, мотивувати більше молоді до волонтерської діяльності?

Копіювати

25 відповідей

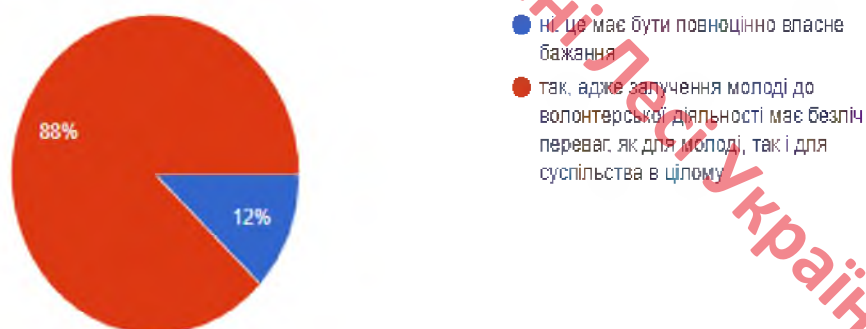

Рис. 1.7. Доцільність мотивування молоді до волонтерства

Волонтерська діяльність сприяє розвитку особистості нашої молоді, допомагаючи їм виявити свою індивідуальність, стати соціально активним громадянином. Волонтерський рух є перспективним майбутнім для студентів університету, які можуть стати відмінними співробітниками, цінними кадрами у майбутньому та відданими, совісними людьми.

Отож, на основі аналізу проведеного нами дослідження ми дійшли висновку, що волонтерська діяльність студентів сприяє збільшенню соціальної активності та розвитку таких соціальних навичок, як комунікативні здібності, взаємодія, лідерство, самоорганізація, дисципліна, робота в групі, організаційні здібності, ініціативність тощо. Також, на основі отриманих результатів було розроблено рекомендації активізації соціальної активності та громадської свідомості студентів у волонтерській діяльності. Наші рекомендації можуть бути використані в практичній діяльності для підвищення зацікавленості студентської молоді у волонтерській роботі та сприяти подальшому розвитку цього напрямку в соціально-педагогічній діяльності.

В цілому, проведене дослідження дозволило краще зрозуміти важливість волонтерства для формування цінних навичок та цінностей у студентської молоді, а також виявити шляхи покращення участі молодих людей у волонтерських програмах. Також, воно підтвердило більшу необхідність активного просування волонтерського руху серед студентів, розширення та оновлення знань молоді про історію та розвиток сучасного волонтерства; формування глибшого розуміння молоддю значення волонтерської роботи у суспільстві; закладання духовної потреби у наданні допомоги; виховання поваги до волонтерської праці та проведення пояснювальної роботи серед молоді щодо можливості їхнього власного внеску у допомогу людям та можливого отримання досвіду для себе.

2.3. Практичні рекомендації щодо активізації соціальної активності та громадської свідомості студентів у волонтерській діяльності

В ході нашого дослідження виявилось, що студенти безсумнівно виявляють бажання брати участь у волонтерській діяльності, але в деяких випадках мають обмежені знання про неї. Ми вважаємо, що варто проаналізувати цю проблему та розробити рекомендації для навчальних закладів, як покращити показники обізнаності студентів та нашої молоді загалом, про волонтерську діяльність та методи якісного залучення молоді до добровільної справи. Ми вирішили визначити кілька основних рекомендацій, які неодмінно допоможуть студентам не лише отримати теоретичні знання про волонтерство, а й отримати практичний досвід, який буде корисним для їхнього майбутнього всебічного розвитку.

Першим важливим етапом було б включити волонтерську діяльність у навчальні плани і програми, розробити спеціальні предмети або модулі, присвячені волонтерству, де студенти матимуть можливість досліджувати та розуміти його роль і значення, вони можуть включати такі теми як історія волонтерства, різновиди цієї діяльності, методи організації волонтерських проєктів, його вплив на суспільство тощо. Студентам можуть бути запропоновані завдання, які допоможуть їм реалізувати свої знання у практичну діяльність, наприклад, участь у волонтерських проєктах, розробка та впровадження власних ініціатив або участь у волонтерських заходах. Такий підхід до навчання сприятиме формуванню громадянської свідомості студентів, покращить їхню соціальну компетентність та допоможе їм зрозуміти важливість волонтерської діяльності для розвитку суспільства [18].

Організовувати волонтерські проєкти та заходи на території навчального закладу. Створити волонтерські клуби або групи, які будуть займатися організацією та проведенням благодійних заходів, акцій чи збору коштів для потребуючих. Для успішної роботи волонтерських клубів важливо створити план дій, розподілити обов'язки між учасниками, визначити цілі та завдання

проекту. Також важливо пам'ятати про необхідність координації з іншими структурними підрозділами навчального закладу та можливу співпрацю з місцевими громадськими організаціями. Волонтерство може стати важливою складовою навчального процесу, допомагаючи студентам розвивати не лише академічні, а й соціальні навички, що будуть корисними у майбутньому житті.

Залучати студентів до участі в зовнішніх волонтерських проектах. Сприяти співпраці з громадськими організаціями, місцевими владами та іншими установами, які потребують допомоги волонтерів. Загальна мета полягає в тому, щоб студенти мали можливості розвивати свої навички та допомагати іншим, беручи участь у волонтерських проектах поза межами навчального закладу. Такий досвід може значно збагатити їх життя та позитивно позначитися на їхньому розвитку.

Як варіант, потрібно проводити інформаційну роботу серед студентів та молоді про волонтерську діяльність. Ми вважаємо це чудовою можливістю збільшити зацікавленість та участь у таких проектах. Для початку важливо організувати лекції, семінари та тренінги на тему волонтерства. Велику роль можуть відіграти запрошення досвідчених волонтерів, представників громадських організацій та інших експертів, які можуть поділитися своїми знаннями та досвідом з аудиторією. Також, дієвим буде поширювати інформацію через соціальні мережі, сайти та інші комунікаційні канали, а саме створювати пости, анонси подій, відеоролики та інші матеріали, які будуть привертати увагу студентів та молоді до волонтерської діяльності. Досить важливим є організувати тематичні заходи та акції, що спрямовані на популяризацію волонтерства. Наприклад, «День волонтера» або «Тиждень волонтерства», під час яких можна проводити різноманітні заходи та акції для залучення учасників. Загальна мета полягає в тому, щоб популяризувати волонтерство серед студентської та молодіжної аудиторії, надихати їх на участь у волонтерських проектах та показувати переваги такої діяльності для суспільства.

Встановлення системи визнання студентів за їхню волонтерську діяльність може бути дуже ефективним способом стимулювання їх до більшої активності

та зацікавленості у волонтерстві. Це може бути у вигляді вручення сертифікатів, нагород або інших форм визнання за активну участь у волонтерських проектах. Також безпосередньо для цього є важливим організація церемоній або заходів, під час яких публічно визнаються досягнення студентів у волонтерській сфері. Це може бути оголошення на сайті університету, соціальних мережах або публікація в університетському журналі. Залучення до проведення волонтерських заходів стимулюватиме студентів до активної участі у плануванні та організації волонтерських проектів, що також може бути формою визнання їхнього внеску. Це допоможе показати студентам, що їхня волонтерська діяльність ціниться та важлива, що, в свою чергу, спонукатиме їх до більш активної участі у цих проектах.

Також, сприяння співпраці з роботодавцями та бізнес-структурами, які цінують волонтерський досвід, може безпосередньо бути корисним для студентів. Це варто робити у вигляді залучення їх до організації спеціальних програм практики або стажування для студентів, які брали участь у волонтерських проектах. Крутою можливістю було б укладення угод з роботодавцями про організацію спеціальних програм практики або стажування для студентів, які мають волонтерський досвід. Це може бути вигідно як для студентів, які отримують можливість розвивати свої навички на практиці, так і для компаній, які отримують мотивованих та досвідчених молодих спеціалістів. Сприяння співпраці з роботодавцями та бізнес-структурами може стати важливим кроком у покращенні можливостей студентів та їхнього подальшого успішного працевлаштування.

Сприяти обміну досвідом між студентами та іншими учасниками волонтерської діяльності є дуже важливим кроком для більшого збагачення досвідом. Варто організувати конференції та семінари з участю студентів, які мають вже певний волонтерський досвід, де вони зможуть представити свої проекти та ділитися своїми успішними історіями. Організація форумів та круглих столів з участю студентів, волонтерів та представників громадських організацій, надасть неодмінну можливість обговорити актуальні питання

волонтерської діяльності, обмінятися досвідом та знаннями. Важливим є проведення майстер-класів та тренінгів з питань волонтерської діяльності, де студенти зможуть набути нових навичок та вмінь.

Як варіант, потрібно поступово впроваджувати елементи волонтерської діяльності у всю систему навчання. Наприклад, передбачати можливості для студентів розробляти і реалізовувати власні волонтерські проекти як частину своєї освітньої програми. Також, варто поступово створювати базу даних про волонтерські проекти та можливостей для участі в них. Це допоможе студентам знаходити та обирати проекти, яким вони хочуть приєднатися, а також збагачуватиме загальний образ навчального закладу як платформи для розвитку волонтерської думки та культури.

Розвиток волонтерства є важливим завданням для закладів вищої освіти. Це передбачає збір інформації про волонтерів та їхню допомогу, планування діяльності, постійну мотивацію, оцінювання результатів акції та ініціювання нових. Адміністрація та педагогічний колектив повинні активно підтримувати студентське волонтерство, створюючи умови для молоді запускати волонтерські ініціативи. Важливо також залучати до волонтерського руху експертів з громади у відповідних сферах і тих, хто бажає покращити світ. Розповсюдження досягнень університету у сфері волонтерства серед активної молоді, батьків та суспільства є також важливим аспектом.

Отож, всі вищезазначені нами рекомендації можуть допомогти залучити більше студентів до волонтерської діяльності, покращити їхнє розуміння важливості волонтерства для суспільства, сприяти формуванню позитивного ставлення до волонтерської роботи та підвищити мотивацію молоді брати участь у волонтерських проектах. Під час нашого дослідження та роботи ми хочемо переконати, що волонтерство - це не лише мета, але й можливість пережити дорослі вчинки, залишаючись при цьому дитиною. Кожна людина повинна хоча б спробувати себе у цій діяльності, це неодмінно заповнить ваш час позитивними емоціями та враженнями. Також, це в свою чергу, вихід за межі зони комфорту, вимагаючи зустрічей з новими людьми, вирішення складних ситуацій. Ми

впевнені, що потреба допомагати іншим є вбудованою у кожного з нас, незалежно від віку, освіти, місця проживання чи інших факторів і якостей. Тому всі мають створювати належні умови та надання можливостей для молодих людей, щоб вони могли задовольнити свою потребу у благодійності.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ВИСНОВКИ

В ході нашого дослідження було проведено аналіз науково-педагогічної літератури з обраної проблематики, відбулось ознайомлення з волонтерством як складовою соціально-педагогічної діяльності, вивчено діяльність студентських волонтерських груп в Україні, досліджено волонтерство, які дієвий метод формування соціальних навичок студентської молоді, виявлено основні мотиви студентів та їх обізнаність у волонтерській діяльності.

Ми дійшли висновку, що волонтерство - це активна діяльність людей, які безоплатно віддають свій час, знання, вміння та енергію на допомогу іншим і на користь суспільства. Волонтери добровільно приєднуються до різноманітних проектів та ініціатив, спрямованих на розвиток громадянського суспільства, соціальну допомогу, екологічний захист, культурні та освітні програми та інші сфери. Волонтерська діяльність студентів - це добровільна участь студентів у різноманітних благодійних, громадських та соціальних ініціативах. Студенти, які волонтерять, віддають свій час, знання та енергію на допомогу іншим людям і на користь суспільства.

Наше дослідження розкриває значення волонтерської діяльності у формуванні особистості молоді людини та розвитку в ній важливих характерних рис, що впливають на її здатність до самореалізації та самовизначення. Ми продемонстрували, що участь у волонтерських ініціативах сприяє розвитку незалежності, самостійності, чутливості та інших ключових якостей, які сприяють самореалізації та самовизначенню молодих людей. Зазначено, що молоді особистості, які активно залучені до волонтерського руху, виявляють повагу до себе та інших, приймають себе з усіма їхніми особливостями, мають глибоке розуміння інших людей, позитивно ставляться до світу та до самих себе.

Аналіз діяльності студентських волонтерських груп показав, що волонтерство в університетському середовищі має глибокі корені і у сучасному контексті волонтерські групи в університетах сприяють розвитку студентського

самоврядування, громадянської активності та соціальної відповідальності. Студентська спільнота Волинського національного університету імені Лесі Українки виявляє вражаючу мобілізацію та активність у волонтерській діяльності під час повномасштабного вторгнення. Різні факультети та структурні підрозділи університету організовують цільові центри та ініціативи для надання допомоги Збройним силам України та внутрішньо переміщеним особам. Невтомна праця студентів, викладачів та працівників університету у сфері волонтерства підкреслює їхню відданість громадським цілям та здатність об'єднуватися в складних умовах для підтримки та допомоги співвітчизникам. Ця активність є важливим прикладом солідарності та готовності до взаємодопомоги у складний час, молодь продовжує виявляти свою готовність до організації волонтерських та благодійних заходів, що свідчить про постійне залучення до громадської діяльності та глибоке розуміння важливості активної участі у формуванні сильного та єдиного суспільства.

Волонтерська діяльність серед студентів є рушійною силою у побудові нового соціально активного суспільства в сучасній Україні. Це пов'язано з тим, що студентська молодь займає найактивніші позиції в усіх сферах суспільного життя. Закон України "Про волонтерський рух" визначає волонтерство як суспільно та соціально корисну, неприбуткову та мотиваційну діяльність, що здійснюється шляхом надання послуг особам, які потребують добровільної допомоги. Участь у волонтерських проектах сприяє формуванню соціальних та педагогічних навичок у молоді.

Проведене нами опитування показало, що молодь виявляє високий рівень зацікавленості та готовності брати участь у волонтерській діяльності. Більшість респондентів хочуть стати волонтерами, усвідомлюючи важливість цього виду діяльності для суспільства та особистого розвитку. Молодь цінує можливість допомагати іншим, отримувати новий досвід, зустрічатися з новими людьми та розвивати нові інтереси. Різноманітність відповідей на питання про способи надання допомоги свідчить про широкий спектр уявлень та підходів до волонтерства. Більшість респондентів готові допомагати "всім, чим зможуть",

що підкреслює їхню велику емпатію та бажання підтримати інших у різних формах. Водночас деякі респонденти мають специфічні уподобання щодо організаційної роботи або надання матеріальної допомоги. Щодо пріоритетних груп, яким молодь хотіла б надавати допомогу, переважає бажання допомагати воєнним, що є очікуваним у сучасних умовах. Однак значна частина респондентів також готова допомагати дітям-сиротам, хворим дітям і літнім людям, що свідчить про високий рівень соціальної відповідальності та емпатії.

Більшість респондентів вважають, що молодь потрібно залучати та мотивувати до волонтерської діяльності, вбачаючи в цьому можливість для розвитку волонтерського руху та допомоги суспільству. Проте 12% респондентів наголошують на важливості добровільності, підкреслюючи, що волонтерство має бути засноване на внутрішньому бажанні допомагати. Загалом, результати опитування свідчать про позитивне ставлення молоді до волонтерства, готовність активно брати участь у соціально корисних проектах та розуміння важливості такої діяльності для особистісного та суспільного розвитку.

Водночас, для максимального залучення молоді необхідно проводити додаткову освітню роботу, спрямовану на розширення їхнього розуміння можливостей волонтерської діяльності та способів їх реалізації. Так як, необізнаність молоді з поняттям «волонтерство» є негативним фактором у суспільстві з кількох причин: волонтерство є важливою складовою громадянського активізму та соціальної взаємодії, і його відсутність може призвести до недооцінки потенціалу громадського сектору у вирішенні соціальних проблем; участь у волонтерських програмах може сприяти розвитку особистості, формуванню цінностей солідарності та громадянської свідомості. Недостатня інформованість молоді може обмежувати їх можливості для саморозвитку та внесення позитивних змін у суспільство. Також, волонтерство є важливим механізмом включення молоді до соціальної діяльності та розвитку їхніх професійних навичок, а необізнаність може стати перешкодою для їхньої участі у цьому процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богучарова О.І. Волонтерство студентів університету: теорія та практика. Теоретичні і прикладні проблеми психології. Зб. наук. праць. 2015. С. 47–57. Сєверодонецьк.
2. Болотова В. О., Ляшенко Н. О., Байдак Т. М. Волонтерська діяльність в Україні як вид соціальної активності. Грані. 2018. С. 47–57.
3. Бондаренко З. П. Соціально-педагогічне волонтерство як бренд сучасної студентської молоді. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія. 2019. С. 130–137.
4. Бондаренко А., Вдовцов Ю. Посібник по роботі з волонтерами: посібник. Київ, 2021. 164 с.
5. «Волонтерський інкубатор в дії». URL: <https://vnu.edu.ua/uk/articles/volonterskiy-inkubator-v-diyi>
6. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики: аналіт. доп. Київ: НІСД, 2015. 36 с.
7. Головаха Є. Війна вперше навчила українців допомагати один одному. URL: http://news.liga.net/interview/politics/6382849golovakha_voyna_vpervye_nauchila_ukraintsev_pomogat_drug_drugu.htm
8. Горєлов Д. М. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики: аналітична доповідь. Київ: НІСД, 2015. 36 с.
9. Горінов П. Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження: монографія. Київ: Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2022. 240 с.
10. Грищенко Н. І. Волонтерський рух в сучасній Україні як стратегія розвитку молодіжного лідерства. Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право. 2018. С. 73-78.
11. Гук О., Сливка Л. Волонтерство як складова соціально-педагогічної діяльності з молоддю. Молодь і ринок. 2017. С. 74-77.

12. Демида С. М., Носок М. С. Мотивація студентів до волонтерської діяльності. Вісник ЛДУ БЖД. 2016. С. 169–174.
13. Жужа Л. О. Політичний менеджмент волонтерства АТО. 2015. С. 127-133.
14. Коломієць Л. І., Глиздова А. Ю., Узвенчук В. С. Психологічні особливості мотивації волонтерської діяльності. Психологічний часопис. 2017. С. 79-89.
15. Коломієць Л. Психологічні особливості мотивації волонтерської діяльності. Психологічний часопис: збірник наукових праць. 2017. С. 79-90.
16. Матвієнко Л. І. Особистість волонтера у психологічному вимірі: ціннісно-мотивацій аспект. Ринок праці та зайнятості населення. 2016. С. 50–59.
17. Матійчик А.В. Волонтерська діяльність як детермінанта розвитку громадянського суспільства. Грані. 2016. С. 100-107.
18. Підтримати небайдужих: як допомогти розвитку волонтерського руху. 2022. URL: <https://mind.ua/openmind/20241526-pidtrimati-nebajduzhih-yakdopomogti-rozvitkuvolonterskogo-ruhu>
19. Погрібна В. Л. Волонтерський рух як ознака змін у ментальності українців. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». 2016. С. 196-202.
20. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>
21. Стойко К. Динаміка проблеми альтруїзму як психолого-педагогічної категорії. 2018. С. 57-67.
22. Шевчук О. В. Волонтерство як соціально-психологічна характеристика особистості. Габітус. 2021. С. 25-28.
23. Юрчинська Г.К. Волонтерська діяльність: суть і психологічні детермінанти. Український психологічний журнал. 2017. С. 188–204.
24. Silva F., Proença T., Ferreira M. Volunteers' perspective on online volunteering - a qualitative approach. International Review on Public and Nonprofit Marketing. 2018. Vol. 15, Issue 4. P. 531-533.
25. Cox J., Oh E., Simmons B., Graham G., Greenhill A., Lintott C., Masters K., Woodcock J. Doing good online: The changing relationships between motivations,

activity, and retention among online volunteers. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*. 2018. Vol. 47(5). P. 1031-1034.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Анкета-опитувальник «Я – потенційний волонтер»

Чи знаєте Ви, що таке волонтерська діяльність?

- добровільна допомога будь-кому
- добровільна безоплатна допомога нужденним

Чи хочете ви стати волонтером?

- Так, я хочу стати волонтером
- Хочу стати потенційним волонтером
- Сумніваюся, так як я погано собі уявляю, що це таке
- Ні, не хочу

Яким видам діяльності Ви віддаєте перевагу?

- колективній діяльності
- з людьми
- діяльність пов'язану зі спілкуванням
- індивідуальна діяльність

Що привертає вашу увагу у волонтерській діяльності ?

- можливість допомогти іншим
- отримання нового досвіду
- нові інтереси
- зустріч з новими людьми

Кому б Ви хотіли надавати допомогу в першу чергу?

- дітям-сиротам
- хворим дітям
- людям з інвалідністю
- літнім людям

- воєнним
- Інше:

Яким чином ви готові надавати волонтерську допомогу?

- шляхом участі в організаційній роботі
- благодійність у вигляді пожертви власними речима
- власною працею
- всіма можливими варіантами
- Інше:

Як ви вважаєте, чи варто, мотивувати більше молоді до волонтерської діяльності?

- ні, це має бути повноцінно власне бажання
- так, адже залучення молоді до волонтерської діяльності має безліч переваг, як для молоді, так і для суспільства в цілому
- Інше: